

PREGÓ

Olpines i olpins, forasters de bona voluntat, digníssimes autoritats del país pallarès, responsables i configuradors d'aquest acte: bona nit i bona vetllada!

Si no m'erro, és la tercera vegada que a Olp podem gaudir d'un espectacle "a la fresca". Fa una pila d'anys, el 1994, una servidora ja va tenir la sensació que, aquí damunt, l'art dramàtic començava a recuperar les seues antigues arrels. En aquella ocasió érem a Aurós, llogarret despoblat de la Vall d'Àneu, situat entre Cerbi, Unarre i Gavàs. El fet que s'escenifiqués en una establia, que fos interpretat per quatre actrius i que es tractés d'un "drama rural", a l'estil dels que va escriure Víctor Català, nom "de batalla" que disfressava el veritable de l'autora (Caterina Albert i Paradís), eren valors afegits. Es representava la peça *Quatre dones i el Sol*, de Jordi-Pere Cerdà.

És si més no curiós que, a tanta distància cronològica, em sigui permès de referir-me a una altra Caterina Albert, darrera comtessa del Pallars

Sobirà i esposa d'Hug Roger III, disfressada en la ficció de *L'última voliaina pallaresa*. Títol, aquest darrer, del llibre que ha inspirat l'obra d'avui, escrita per Roser Tomàs, també autora amb l'assessorament de l'historiador Josep M. Bringué del guió teatral de l'obra dramàtica que tot seguit serà representada.

I ara em plau reprendre el fil encetat. Em refereixo al fet que hàgim tingut una escriptora empordanesa, anomenada precisament Caterina Albert, que, entre altres històries, ens llegà la famosa novel·la *Solitud*. Quasi una epopeia de la dona sotmesa que, en fugir dels sinistres Roquissos, es descobreix ella mateixa, com a persona capaç de viure i governar-se enmig de societats més avançades. Només que aquesta nit esplèndida som encara a Olp. Racó privilegiat, i a l'ombra protectora de la Torre de Defensa. O davant per davant, tant se val. Ja fa tres anys que, com hem anunciat de bell començament, els organitzadors i patrocinadors ens regalen una vesprada com aquesta: tres vetllades entorn de l'odissea, seria la darrera, del comte Hug Roger III del Pallars i la seua esposa, na Caterina Albert. La seua gesta: somiar aquest bocí de Pirineu independent enfront el dogal que el rei Ferran II i els seus fidels sequaços pretenien imposar-los. Tornarem a somiar. En una nit així pot resultar-nos fàcil. I ens sorprendrà, tal vegada, el fet

que la lluita per la sobirania del nostre poble, repetida ara i adés al llarg dels segles, hagi tingut caps de brot com el que tot seguit actors i actrius pallaresos ens representaran.

Però si les dos escenificacions anteriors prenen com a nucli argumental el setge d'Olp amb tots els patiments que allò arrossegava, així com la rendició forçosa del lloc, la complanta d'avui pretén cantar la gesta de la comtessa Caterina, la qual es faria forta, i només era una dona!, al castell de València d'Àneu, fins que decidí capitular. A la llarga, emperò, la seua proesa i el seu destí últim restarien oblidats, només era una dona! Les nostres enciclopèdies, fins i tot les més actuals, hi poso també la *Gran Enciclopèdia Catalana*, a penes en parlen.

Voldria afegir que, al fons de la recordança, hi deu glatir també la vida de tantes dones d'aquí dalt, les quals han interpretat en aquests paratges èpiques quotidianes diverses, mai no transferides a la història comuna escrita. Dit d'una altra manera: si la comtessa Caterina, per raó de la seua sobirania, va ser la clau d'aquella vigorosa resistència, les dones d'aquí damunt (i un bon tarter de les de terra baixa) ho hem hagut d'estar per al propi grup familiar. Vetlladores, mestresses, transmissores d'una mal anomenada "economia domèstica", que ens devien encolomar a l'hora

de néixer, alhora que ens foradaven les orelles. Afegim-hi que les condicions físiques dels nostres països alts endurien els quefers casolans, doblats dels d'anar a aviar el bestiar, regirar l'herba armades amb escampes i forques, assotant la bugada a la llinda dels rius gebrats. El recull fotogràfic *Pal de Paller* (Lleida, 2002) n'és un bon recordatori. Les protagonistes, ni que sigui en imatge, ja han passat a la història.

Per acabar, deixeu-me que, en nom de la darrera comtessa d'aquestes muntanyes, avui que gentilment m'heu donat la paraula, tanqui el meu "discurs" amb un apunt il·lustratiu, que vol considerar-se líric, de M. Mercè Marçal, la poeta del Pla d'Urgell morta prematurament, gran defensora amb els seus versos d'unes llibertats que massa sovint ens han estat negades. Fa així:

"Drap de la pols, escombria, espolsadors,
plomall, raspall, fregall d'esparg, camussa,
sabó de tall, baieta, lleixiu, sorra
i sabó en pols, blauet, netol, galleda"

Amb un estrany fermall com a revulsiu:

"Surt el guerrer cap al camp de batalla."

És un poema enumeratiu que tracta de contrastar, de manera breu però explícita, els quefers tradicionals casolans, considerats femenins, amb l'esplendor pública dels quefers masculins.

L'esplendor se'n va, però la glòria del record queda. Em semblava que era un epíleg adequat per al parlament d'avui.

Moltes mercès per la vostra atenció i bona festa!

Dolors Sistac

Tírvia/Olp, 14 d'agost de 2010

PERSONATGES

ARES (filla de Blanca)

BALLADORS DE L'ESQUERRANA

BATLLE

BLANCA (donzella de Caterina)

CATERINA ALBERT (darrera comtessa de Pallars)

DOLÇA (pubilla de casa Cebrià, d'Olp)

ESPECTRE DE VIOLANT (mare de Caterina)

HUG ROGER (darrer comte de Pallars)

JOGLARS (joves narradors)

MINYONA DE CASA CEBRIÀ

MUSSADELL (algotzir reial)

NENA

NENS AMB EL BITLLER

OLPINS

OLPÍ

OLPINA

PERITXÓ (pretendent de Dolça)

VEU

VEU DES DE FORA

VEU LLUNYANA

Es tracta de la teatralització d'uns fets reals i d'uns personatges que han existit.

I

Els JOGLARS surten del mig del públic, l'un toca un instrument musical amb la intenció d'arreglar la gent. Un cop dalt de l'escenari, l'altre fa una mitja reverència al públic, acompanyada d'una giragonsa amb el barret.

JOGLAR 2: Bona nit! Em dic Ventura i faig de joglar.

JOGLAR 1: I jo Pebrot, vull dir, Perot.

JOGLAR 2: Anem d'aquí cap allà explicant històries. Sí, ja sé que darrerament no gaudim de gaire bona fama els joglars; però us diré, com el famós Cerverí de Girona: A aquell qui diu que entre botxí i joglar no sap ni veu ni coneix diferència dic que bé sap que no diu veritat, menteix, perquè grans miracles ha volgut fer Déu a través dels joglars; i els joglars van seguint els bons tot el dia, i els botxins cercant els dolents sempre.

Canvia el to declamatori pel narratiu.

JOGLAR 1: Estem aquí entre vosaltres, olpins, olpines,¹ dones i homes del Pallars, bona gent, per contar-vos una història que fa poc que es va dictar.

Era l'any 1487. La guerra del Pallars havia entrat en el tercer estiu però el poble d'Olp havia pogut salvar les collites. Tothom sabia que Aramunt, Salàs, Peramea... havien estat vençuts perquè els Cardona els havien cremat les collites, i tots estaven contents perquè amb menjar i la bona defensa de les muralles del Castell i de la Força podrien resistir.

JOGLAR 2 (*li dóna una empenta per poder parlar ell*): Estaven tan contents que aquell diumenge van fer una festa. La canalla jugava a bitlles i, fins i tot, uns parents d'Estèrri van ballar l'esquerrana! Escolteu com va anar.

Els joglars es queden en penombra o desapareixen.

1. Es canvia el gentilici segons el poble on es representa.
